

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta kiittää mahdollisuudesta lausua oppivelvollisuuslain lakiuudistuksesta. Lausuntoa on valmistellut Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan kasvatustieteiden osaston sekä harjoittelukoulujen asiantuntijat.

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan, että oppivelvollisuuden suorittaminen mahdollistetaan myös työpajatoiminnassa. Esityksessä ehdotetaan, että tämä mahdollisuus olisi voimassa silloin, kun jolloin oppivelvollinen ei olisi minkään koulutuksen järjestäjän opiskelijana, kun asuinkunnalla on häntä koskeva ohjaus- ja valvontavastuu mutta ennen kuin hänet tulee osoittaa koulutukseen oppivelvollisuuslain 15 §:n mukaisesti.

Työpajat eivät lähtökohtaisesti ole optimaalisia oppimisympäristöjä oppivelvollisuuden suorittamiseksi, sillä pääsääntöisesti työpajojen työntekijöillä ei ole pedagogista koulutusta eikä mahdollinen opetus vastaa esimerkiksi tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteita. Selvää kuitenkin on, että esityksen mukainen lyhytaikainen jakso työpajassa voi olla hyödyllinen nuorelle, joka on jäänyt väliinputoajaksi toisen asteen koulutusvalinnan suhteen. Onkin perusteltua, että jatkossa säädetään myös siitä, että oppivelvollisuutta voi suorittaa myös nuorisolaissa tarkoitettussa nuorten työpajatoiminnassa. Tämä tuo mahdollisuuden suorittaa oppivelvollisuus joustavasti, yksilölliset tarpeet huomioiden. Toimenpiteenä tämä vahvistaa nuorten edellytyksiä suorittaa oppivelvollisuus.

On järkevää, että käytännön soveltamisessa haasteelliseksi osoittautuneet kohdat tarkennetaan, kuten esimerkiksi oppivelvollisuuslain pykälän 7 momentin 1 kohta 3. On myös mielekästä lisätä oppivelvollisuuslain pykälään 14 säännös asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuun jatkumisesta siitä huolimatta, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuutta nuorten työpajatoiminnassa ehdotetussa oppivelvollisuuslain 5 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla. On hyvä, että

osoittamisvelvollisuus koskisi asuinkuntaa näissäkin tilanteissa (asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu.)

Helsingin yliopiston harjoittelukoulussa on huomattu, että Ylioppilastutkintolautakunta on tulkinut, että lukion aineopintoja ja ylioppilastutkintoa samanaikaisesti suorittavalla ei olisi oikeutta maksuttomaan koulutukseen sen jälkeen, kun hän on suorittanut ammatillisen tutkinnon loppuun, jolloin tämän jälkeen suoritettavat ylioppilaskokeet olisivat maksullisia. Tämän takia olisi syytä tarkentaa, mitä ”lukion oppimäärä”- käsitteellä tarkoitetaan: sillä viitataan sekä lukion koko oppimäärän että joidenkin lukion aineopintojen suorittamiseen. Pykälän sanamuoto on mielekästä korjata.

Ehdotettu majoitus- ja matkakorvausten laajentaminen, joka parantaisi korvausten piiriin tulleiden opiskelijoiden ja heidän perheidensä taloudellista asemaa on hyvä toimenpide, joka vahvistaa perheiden tasa-arvoa ja korostaa koulutuksen arvoa.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupien laajentamista myös lukiokoulutuksen järjestäjille, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettulle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle sekä rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, jolle on myönnetty perusopetuslain pykälässä 7 tarkoitettu perusopetuksen järjestämislupa.

Tämä on tarpeellinen ehdotus, sillä käytännössä on havaittu, että nykyisellään aloituspaikat tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa ovat riittämättömät suhteessa kysyntään.

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Lukiolaissa 22 § säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa. Opiskelijaksi ottamisen perusteena käytetään hakijoiden aiempaa opintomenestystä ja hakutoiveita. Mahdollisista valinta- tai soveltuvuuskokeista/muista lisänäytöistä päättää koulutuksen järjestäjä. Luonnoksessa ilmaistu näkemys tarpeesta muuttaa lukiolakia siten, että siinä säädettäisiin oppivelvollisten ensisijaisuudesta opiskelijaksi otosta muihin hakijoiden nähden, on perusteltu muutos. Muutoksella halutaan varmistaa, että oppivelvolliset hakijat valitaan aina ensisijaisesti. Taustalla on oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta: niiden tarkoitus on varmistaa jokaiselle perusopetuksen päättäneelle koulutuspaikka. Syrjäytymisen ehkäiseminen ja yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien varmistaminen ovat myös lain tarkoituksena. Esitetty muutos vahvistaa näiden lakien tarkoitusta ja selkeyttää niiden tulkintaa.

On hyvä, että perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltamista koskevaan pykälään lisätään maininta järjestyssäännöistä ja siinä huomioidaan perusopetuslain 1.8.2025 voimaan tulleen, mobiililaitteiden haltuunottoa koskevan linjauksen osalta se, ettei

haltuunotto koske tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Järjestyssääntöjen roolin kirjaaminen 26 § 1 momenttiin antaa järjestyssäännöille vahvemman merkityksen, joka selkiyttää koulujen toimintaa esimerkiksi kurinpitomenettelyssä.

On merkityksellistä, että perusopetuslain pykälään 46 lisätään oppivelvollisuuslain 5 § 1 momentin mukaiset opiskelijat, jolloin heille turvataan suomen/ruotsin opinnot ja näiden maksuttomuus sekä muut opintososiaaliset edut.

Valtionaloudellisten vaikutusten näkökulmasta esitetyt muutokset olisivat vähäisiä minkä lisäksi ne vaikuttaisivat vain vähän kuntien asemaan koulutuksen järjestäjinä.

Esityksessä ei ehdoteta uusia tehtäviä perusopetuksen järjestäjille/tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjille/toisen asteen koulutuksen järjestäjille. Muutokset eivät myöskään lisääisi koulutuksen järjestäjien hallinnollisen työn määrää. On mahdollista, että koulutuksen järjestäjän hallinnollinen työ jopa vähenisi, kun esimerkiksi oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä koskevan oppivelvollisuuslain pykälän 7 tarkentaminen astuisi voimaan.

Pellikka Laura
Helsingin yliopisto - Kasvatustieteellinen tiedekunta